

ԿԱՐԾԻՔ

Սերգեյ Լյովայի Ղազինյանի իրավաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման համար ներկայացված «Մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարը և զոհերի իրավունքների պաշտպանությունը» վերտառությամբ թեկնածուական ատենախոսության վերաբերյալ / Մասնագիտությունը՝ ԺԲ.00.02 - Հանրային իրավունք (սահմանադրական, վարչական, ֆինանսական, մունիցիպալ, բնապահպանական, եվրոպական իրավունք, պետական կառավարում)

Ներկայացված թեկնածուական ատենախոսությունը նվիրված է մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի և զոհերի իրավունքների պաշտպանության հիմնախնդիրների սահմանադրաիրավական վերախմաստավորմանը՝ նպատակ ունենալով տվյալ հարցը նեղ քրեաիրավական հարթությունից տեղափոխել մարդու իրավունքների պաշտպանության և հանրային իրավունքի համապարփակ տիրույթ։ Հեղինակը մարդկանց թրաֆիքինգը դիտարկում է ոչ միայն որպես քրեական իրավունքի կարգավորման առարկա, այլև որպես մարդու արժանապատվության առևտրայնացում, սահմանադրական արժեքների խախտում և իրավական ու սոցիալական պետության հիմքերին ուղղված սպառնալիք։ Այս առումով աշխատանքի առանցքային գաղափարներից է մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի սահմանադրականացումը՝ որպես պետության պոզիտիվ պարտականությունների բովանդակության վերախմաստավորման անհրաժեշտ պայման։

Աշխատանքը շարադրված է գիտական պատշաճ լեզվաոճով, այն զերծ է թերի, բազմիմաստ մտքերից, քերականական կանոնների շեղումներից։ Ատենախոսության ձևավորումը համապատասխանում է ԲՈԿ-ի կողմից սահմանված կանոններին։ Այդ կանոններին համապատասխանում են նաև աշխատության կառուցվածքը և ծավալը։ Ատենախոսությունն ունի տրամաբանական կառուցվածք։ Աշխատանքի դրական կողմերից կարելի է առանձնացնել նաև հարուստ աղբյուրագիտական հենքը և վերաբերելի իրավական ակտերի ամփոփ ուսումնասիրությունը։

Ատենախոսությունում հեղինակը ցուցաբերել է ինքնուրույն հետազոտություն կատարելու, տեսական աղբյուրներից և գործնական նյութերից պատշաճ օգտվելու և ինքնուրույն եզրահանգումներ առաջադրելու կարողություններ, դրսևորել է նաև իրավակիրառ պրակտիկական բարելավելուն, օրենսդրական ակտերում որոշակի փոփոխություններ կատարելուն ուղղված առաջարկություններ մշակելու անհրաժեշտ ունակություններ։

Աշխատանքի հիմնական գիտական ուղերձը պետության պոզիտիվ պարտականությունների արդիականացված ընկալումն է, որի շրջանակներում առաջարկվում է անցում կատարել զուտ պատժիչ, հետգործող արձագանքից դեպի պրոակտիվ, կանխարգելիչ և իրավունքափնտս պաշտպանության համակարգ։ Հեղինակը

հիմնավորում է, որ պետության պարտավորությունները չեն կարող սահմանափակվել միայն հանցագործության բացահայտմամբ և մեղավորների պատասխանատվությամբ, այլ պետք է ընդգրկեն մարդկանց թրաֆիքինգի ռիսկերի կանխարգելումը, խոցելի խմբերի վաղ նույնացումը, զոհերի արդյունավետ պաշտպանությունը, վերականգնումը և կրկնակի զոհականացման կանխումը:

Ատենախոսության կարևոր արժանիքներից է անձի խոցելիության բազմաշերտ բնույթի համակողմանի ուսումնասիրությունը: Հեղինակը ցույց է տալիս, որ մարդկանց թրաֆիքինգի ռիսկերը պայմանավորված են ոչ միայն սոցիալ-տնտեսական գործոններով, այլև գենդերային, ինստիտուցիոնալ, միգրացիոն և թվային միջավայրի առանձնահատկություններով, որոնք փոխկապակցված ձևով մեծացնում են շահագործման վտանգը: Այս համատեքստում հիմնավորվում է զոհակենտրոն մոտեցման անհրաժեշտությունը, որի պայմաններում զոհերի իրավունքների պաշտպանությունն ու աջակցությունը չպետք է կախված լինեն բացառապես քրեական վարույթի առկայությունից կամ իրավապահ մարմինների հետ նրանց համագործակցության աստիճանից:

Հեղինակին հաջողվել է համոզիչ կերպով հիմնավորել ընտրված **թեմայի գիտական և գործնական արդիականությունը**: Հատկապես պետք է ընդգծել, որ հայրենական իրավաբանական գիտության մեջ մարդկանց թրաֆիքինգը մինչ օրս հիմնականում ուսումնասիրվել է քրեաիրավական տեսանկյունից, մինչդեռ դրա սահմանադրաիրավական և հանրային-իրավական տեսանկյունը գրեթե չի արժանացել ինքնուրույն համալիր ուսումնասիրության: Այս պայմաններում հեղինակի կողմից առաջարկվող նախաձեռնողական և կանխարգելիչ սահմանադրական պաշտպանության կառուցակարգերի ձևավորումը ոչ միայն ժամանակակից միջազգային զարգացումների տրամաբանական արտացոլումն է, այլև կարևոր ներդրում է ազգային իրավական մտքի, հետազայում նաև օրենսդրության ու իրավակիրառ պրակտիկայի զարգացման գործում:

Մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի և զոհերի իրավունքների պաշտպանության հիմնահարցերը վերջին տասնամյակներում դարձել են միջազգային և ներպետական իրավագիտության առավել ակտիվ ուսումնասիրվող ուղղություններից մեկը: Գիտական գրականության մեջ ձևավորվել են տարբեր մոտեցումներ, որոնք վերաբերում են մարդկանց թրաֆիքինգի քրեաիրավական բնութագրմանը, մարդու իրավունքների պաշտպանության միջազգային չափանիշներին, զոհերի պաշտպանության իրավական մեխանիզմներին, ինչպես նաև պետության պարտականությունների ծավալին՝ ժամանակակից ստրկության և շահագործման տարբեր ձևերի կանխարգելման գործում:

Միաժամանակ պետք է արձանագրել, որ թեմայի գիտական մշակվածությունը տարբեր իրավական համակարգերում էականորեն տարբերվում է: Միջազգային

իրավագիտության մեջ խնդիրը լայնորեն ուսումնասիրվել է մարդու իրավունքների, միջազգային հանրային իրավունքի և մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի քաղաքականությունների համատեքստում: Հատկապես վերջին տարիներին զգալի զարգացում են ստացել պետության պոզիտիվ պարտականությունների, խոցելիության գնահատման, զոհակենտրոն մոտեցման և մարդկանց թրաֆիքինգի կանխարգելման վերաբերյալ տեսական հայեցակարգերը, որոնք իրենց արտահայտությունն են գտել ինչպես ակադեմիական գրականության, այնպես էլ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի, Եվրոպայի խորհրդի և ՄԱԿ-ի համապատասխան մարմինների իրավական դիրքորոշումներում:

Ի տարբերություն միջազգային գիտական գրականության՝ հայրենական իրավագիտության մեջ մարդկանց թրաֆիքինգի հիմնախնդիրը հիմնականում ուսումնասիրվել է քրեական իրավունքի, քրեական դատավարության և քրեաբանության տեսանկյունից: Առկա հետազոտությունները կարևոր ներդրում ունեն մարդկանց թրաֆիքինգի քրեաիրավական բնութագրման, հանցակազմի առանձնահատկությունների, քրեական հետապնդման և պատասխանատվության հիմնահարցերի բացահայտման գործում, սակայն դրանք, որպես կանոն, չեն անդրադարձել մարդկանց թրաֆիքինգի սահմանադրաիրավական բնույթին, պետության պոզիտիվ պարտականությունների համակարգային բովանդակությանը, ինչպես նաև մարդու արժանապատվության, սոցիալական պետության և սահմանադրական կարգի արժեքների համատեքստում խնդրի համալիր ուսումնասիրությանը:

Այս առումով ներկայացված ատենախոսությունը լրացնում է հայրենական իրավաբանական գիտության մեջ առկա կարևոր տեսական բացը: Հեղինակը համադրում է միջազգային իրավական չափանիշները, սահմանադրական իրավունքի արդի զարգացումները և ներպետական իրավակարգավորումը՝ ձևավորելով մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի նոր սահմանադրաիրավական հայեցակարգ: Աշխատանքը չի սահմանափակվում գործող օրենսդրության կամ միջազգային փաստաթղթերի մեկնաբանությամբ, այլ առաջարկում է ինքնուրույն տեսական մոտեցումներ՝ ուղղված պետության պոզիտիվ պարտականությունների վերաիմաստավորմանը, խոցելիության բազմաշերտ բնույթի բացահայտմանը, զոհակենտրոն պաշտպանության համակարգի զարգացմանը և մարդկանց թրաֆիքինգի կանխարգելման սահմանադրական մեխանիզմների կատարելագործմանը:

Ուստի կարելի է եզրակացնել, որ թեև մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի վերաբերյալ գոյություն ունի միջազգային հարուստ գիտական գրականություն, հայրենական իրավագիտության մեջ թեմայի սահմանադրաիրավական ուսումնասիրությունը մինչ այժմ փաստացի բացակայել է: Ներկայացված ատենախոսությունը ոչ միայն լրացնում է այդ բացը, այլև ձևավորում է հետագա

գիտական հետազոտությունների համար նոր տեսական և մեթոդաբանական հիմք:

Ատենախոսություն, ըստ էության, հայրենական իրավաբանական գիտության մեջ մարդկանց թրաֆիքինգի հիմնախնդրի առաջին համալիր սահմանադրաիրավական հետազոտությունն է: Դրա գիտական նորույթն արտահայտվում է պետության պոզիտիվ պարտականությունների համակարգային վերաիմաստավորմամբ, մարդկանց թրաֆիքինգի՝ որպես սահմանադրական կարգին սպառնացող երևույթի ընկալմամբ, ինչպես նաև անձի խոցելիության բազմաշերտ հիմքերի՝ սոցիալական, գենդերային, ինստիտուցիոնալ, միգրացիոն և թվային գործոնների համալիր վերլուծությամբ: Գործնական առումով աշխատանքն առանձնանում է զոհակենտրոն մոտեցման հիմնավորմամբ և այնպիսի իրավական ու ինստիտուցիոնալ լուծումների առաջարկմամբ, որոնք նպատակ ունեն զոհերի պաշտպանությունը և աջակցությունը հնարավորինս անկախացնել քրեական վարույթի ընթացքից՝ այն դիտարկելով որպես մարդու հիմնարար իրավունքների պաշտպանության ինքնուրույն սահմանադրական պարտականություն:

Ատենախոսության մեթոդաբանական հիմքը համարժեք է հետազոտության նպատակներին և առաջադրված խնդիրներին: Հեղինակը կիրառել է իրավագիտական, համակարգային, համեմատական-իրավական և ձևական-իրավաբանական մեթոդներ, որոնք համակցվել են էմպիրիկ հետազոտության արդյունքների հետ:

Առանձնահատուկ դրական գնահատականի է արժանի այն հանգամանքը, որ հետազոտությունը չի սահմանափակվել միայն տեսական աղբյուրների և միջազգային իրավական փաստաթղթերի վերլուծությամբ: Աշխատանքի հիմնավորվածությունը զգալիորեն բարձրացնում է Հայաստանի Հանրապետությունում իրականացված ծավալուն էմպիրիկ ուսումնասիրությունը, որը ներառում է ոլորտի պատասխանատու պետական մարմինների, միջազգային և հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների հետ անցկացված հարցազրույցները, ինչպես նաև մարդկանց թրաֆիքինգի զոհերի նույնացման և ազգային ուղղորդման մեխանիզմի գործնական կիրառության վերլուծությունը: Տեսական և էմպիրիկ մեթոդների նման համադրումը հնարավորություն է տվել հեղինակին ոչ միայն բացահայտել գործող համակարգի իրավական և ինստիտուցիոնալ բացերը, այլև ձևակերպել գիտականորեն հիմնավորված և գործնականում կիրառելի առաջարկություններ:

Ատենախոսության տեսական հիմքը ձևավորվել է հայրենական և արտասահմանյան իրավաբանական հարուստ գրականության, ինչպես նաև մարդու իրավունքների պաշտպանության միջազգային և եվրոպական համակարգերում ձևավորված իրավական չափանիշների համակողմանի ուսումնասիրության հիման վրա: Հեղինակը լայնորեն օգտագործել է սահմանադրական իրավունքի, մարդու իրավունքների, մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի և պետության պոզիտիվ

պարտականությունների վերաբերյալ ժամանակակից դոկտրինալ աշխատություններ:

Դրական է գնահատվում այն հանգամանքը, որ աշխատանքի տեսական հիմքում կարևոր տեղ են զբաղեցնում Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքը, Եվրոպայի խորհրդի մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի կոնվենցիայի վերահսկող մարմնի (GRETA) փաստաթղթերը, ՄԱԿ-ի պայմանագրային մարմինների մեկնաբանությունները և այլ միջազգային աղբյուրներ: Միջազգային և ներպետական աղբյուրների համադրումը հնարավորություն է տվել հեղինակին ոչ միայն ներկայացնել գործող իրավակարգավորումների համեմատական վերլուծություն, այլև ձևավորել ինքնուրույն գիտական դիրքորոշումներ և հիմնավորել մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի սահմանադրաիրավական նոր մոտեցումները:

Ատենախոսության կարևորագույն արժանիքներից մեկը դրա արտահայտված գիտական նորույթն է, որն ունի ոչ միայն տեսական, այլև կիրառական նշանակություն: Հեղինակը մարդկանց թրաֆիքինգի հիմնախնդիրը դուրս է բերում ավանդական քրեաիրավական ընկալման շրջանակներից և այն ներկայացնում է որպես սահմանադրական իրավունքի ինքնուրույն ուսումնասիրության առարկա՝ ձևավորելով մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի նոր սահմանադրաիրավական հայեցակարգ: Այս առումով աշխատանքը լրացնում է հայրենական իրավագիտության մեջ առկա էական բացը և, ըստ էության, առաջին համալիր հետազոտությունն է, որը մարդկանց թրաֆիքինգը դիտարկում է պետության պոզիտիվ պարտականությունների, մարդու արժանապատվության, սոցիալական պետության և սահմանադրական կարգի պաշտպանության տեսանկյունից:

Գիտական նորույթի կարևոր բաղադրիչ է նաև պետության պոզիտիվ պարտականությունների համակարգային վերաիմաստավորումը: Հեղինակը հիմնավորում է, որ մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարում պետության պարտավորությունները չեն սահմանափակվում զոհերի աջակցությամբ և պաշտպանությամբ, հանցագործության բացահայտմամբ և մեղավորների պատասխանատվությամբ, այլ ընդգրկում են մարդկանց թրաֆիքինգի ռիսկերի կանխարգելումը, խոցելի խմբերի վաղ նույնացումը, զոհերի պաշտպանության արդյունավետ համակարգի ձևավորումը և նրանց իրավունքների լիարժեք վերականգնումը: Այս մոտեցումն ամբողջությամբ համահունչ է միջազգային իրավունքի զարգացման արդի միտումներին, սակայն միաժամանակ ստանում է ինքնուրույն սահմանադրաիրավական հիմնավորում, ինչը աշխատանքի կարևոր տեսական ձեռքբերումներից է:

Ընդհանուր առմամբ, ատենախոսությունը ներկայացնում է ինքնուրույն, ամբողջական և րարժր գիտական մակարդակով իրականացված հետազոտություն, որի տեսական եզրահանգումները և գործնական առաջարկությունները հիմնավորված են և ունեն ինչպես գիտական, այնպես էլ կիրառական նշանակություն: Միաժամանակ,

ինչպես ցանկացած գիտական աշխատանք, այն ևս բաց է հետագա գիտական քննարկումների և զարգացման համար: Այս համատեքստում նպատակահարմար ենք համարում ներկայացնել որոշ դիտարկումներ, որոնք կրում են բացառապես գիտական բանավեճի և հետագա կատարելագործման բնույթ, ուղղված են աշխատանքի առանձին դրույթների հետագա զարգացմանը և որևէ կերպ չեն ազդում ատենախոսության ընդհանուր դրական գնահատականի վրա:

1. Աշխատանքի կարևորագույն գիտական ձեռքբերումներից է մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի սահմանադրաիրավական հայեցակարգի ձևավորումը: Միաժամանակ, հետագա հետազոտությունների շրջանակում նպատակահարմար կլինեն առավել խորությամբ անդրադառնալ այդ հայեցակարգի սահմաններին և դրա փոխհարաբերությանը քրեական և վարչական իրավունքի կարգավորման մեխանիզմների հետ: Մասնավորապես, հետաքրքիր կլինեն առավել հստակ սահմանազատել այն դեպքերը, երբ մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարի առանձին հարցերը ձեռք են բերում սահմանադրաիրավական նշանակություն, և այն իրավիճակները, որոնցում առաջնային շարունակում են մնալ ճյուղային իրավունքի գործիքները: Նման վերլուծությունը հնարավորություն կտար էլ ավելի ամբողջական ներկայացնել հեղինակի կողմից առաջարկվող սահմանադրաիրավական մոտեցման կիրառելիության շրջանակները:

2. Ատենախոսը միանգամայն արդարացիորեն հիմնավորում է զոհերի պաշտպանության անջատումը քրեական վարույթի ընթացքից՝ այն դիտարկելով վերականգնողական արդարադատության և անվերապահ աջակցության լույսի ներքո: Թեև տեսական այս մոտեցումն անխոցելի է, հետագա գիտագործնական ուսումնասիրությունների համար խիստ հեռանկարային կլինեն տուժողների համար արդարացի փոխհատուցման (fair compensation) ինստիտուցիոնալ մեխանիզմների, օրինակ՝ պետական փոխհատուցման հատուկ ֆոնդերի մոդելավորումը, ինչը տեսական պնդումները կվերածեր առավել շոշափելի գործնական երաշխիքների:

3. Հեղինակի կողմից առաջարկվող զոհակենտրոն մոտեցումը և ազգային ուղղորդման մեխանիզմի վերաիմաստավորումը հիմնավորված են ինչպես տեսական, այնպես էլ գործնական տեսանկյունից: Միաժամանակ, ատենախոսությունը կշահեր, եթե հեղինակն առավել մանրամասն անդրադառնար առաջարկվող ինստիտուցիոնալ լուծումների արդյունավետության գնահատման չափանիշներին և դրանց կիրառման արդյունքների մշտադիտարկման հնարավոր մեխանիզմներին: Նման վերլուծությունը կարող էր լրացուցիչ ամրապնդել ներկայացված առաջարկությունների կիրառական ներուժը և նպաստել դրանց հետագա ներդրմանը իրավակիրառ պրակտիկայում:

Վերը նշված դիտողություններն ու նկատառումներն, այնուամենայնիվ, կրում են մեթոդաբանական և բանավիճային բնույթ և ամենևին չեն նսեմացնում ատենախոսական հետազոտության գիտական արժանիքները, բարձր որակը և

կատարված աշխատանքի նկատմամբ ձևավորված դրական գնահատականը:

Ներկայացված դիտողություններն ու առաջարկությունները կրում են բացառապես գիտական քննարկման և հետագա հետազոտությունների զարգացման բնույթ: Դրանք վերաբերում են աշխատանքի առանձին տեսական և մեթոդաբանական հարցերի հետագա խորացման հնարավորություններին և որևէ կերպ չեն ազդում ատենախոսության ընդհանուր բարձր գիտական արժեքի, հիմնավորվածության և կատարված հետազոտության նկատմամբ ձևավորված դրական գնահատականի վրա:

Ամփոփելով վերոգրյալը՝ կարելի է եզրակացնել, որ Սերգեյ Լյովայի Ղազինյանի «Մարդկանց թրաֆիքինգի դեմ պայքարը և զոհերի իրավունքների պաշտպանությունը» թեմայով թեկնածուական ատենախոսությունը ինքնուրույն, ավարտուն և արդիական գիտական հետազոտություն է, որն առանձնանում է գիտական նորույթով, տեսական հիմնավորվածությամբ և նշանակալի կիրառական արժեքով: Աշխատանքը լիովին համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետությունում գործող «Գիտական աստիճանաշնորհման կանոնակարգով» թեկնածուական ատենախոսություններին ներկայացվող պահանջներին, իսկ դրա հեղինակը՝ Սերգեյ Լյովայի Ղազինյանը, արժանի է իրավաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի շնորհմանը՝ ԺԲ.00.02 – «Հանրային իրավունք (սահմանադրական, վարչական, ֆինանսական, մունիցիպալ, բնապահպանական, եվրոպական իրավունք, պետական կառավարում)» մասնագիտությամբ:

Պաշտոնական ընդդիմախոս՝

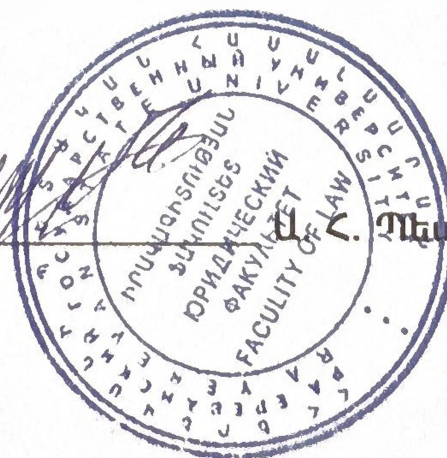
ԵՊՀ եվրոպական և
միջազգային իրավունքի
ամբիոնի վարիչ, ի.գ.թ.,
դոցենտ՝ Ա. Մ. Ասատրյան

25.06.2026թ.

ԵՊՀ եվրոպական և միջազգային իրավունքի ամբիոնի վարիչ, ի.գ.թ., դոցենտ Ա. Մ. Ասատրյանի ստորագրությունը հաստատվում է:

ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի

գրասենյակի ղեկավար - դեկանի տեղակալ

Ա. Մ. Ասատրյան